

EMÜ aastakoosolek

Maanaised aastakoosolekul. R. Länkuri foto

Täna lehes:

- EMÜ aastakoosolek
- EMÜ ja ETKLi kokkulepe
- **Kaja** küsitlus
- Eesti - Rootsi ühisprojektist
- Hispaanias ettevõtlusmessil
- Aastanaine 2001 on Ester Gabriel
- Kirjad maakondadest
- Pink pikemaks
- Talunike nõustamisest
- Keeleõpe talus
- Teated
- Vanaema veerg

EMÜ aastakoosolek toimus Tartus 13. aprillil, sellest võttis osa 57 naist. 2001. a töö hinnati heaks. Aastanaise tiitel omistati Ida-Virumaa MÜ esinaisele Ester Gabrielile.

Tegevusaruande esitas EMÜ esinaine Tiit Soans:

EMÜ 2001.a algas LRF-EMÜ ühisprojekti "Maanaiste toetuseks" korralduskomitee koosolekuga, kus töötati välja tegevuskava. Järgnes koolitajate täiendõpe ja neli piirkondlikku seminari. Projekti tippsündmuseks kujunes 10. novembri konverents Paines, mida austasid oma osavõtuga president Arnold Rüütel ja pr Ingrid Rüütel. Kahjuks jäid mitmete maakondade esindajad konverentsile tulemata.

10.–13. veebruaril osales Renate Pöder EMÜ esindajana Euroopa maanaiste konverentsil Austrias.

Jätкус rahvusvaheline projekt Women XXI, mis algas Harju MÜ osalusel, kuid tänu Mare Laande aktiivsele tegevusele on seotud nüüd kogu EMÜga.

15.–16. veebruaril toimus Kehtnas EMÜ juhatuse koosolek ja koolitajate seminar, millest olid kutsutud osa võtma ka ETKLi juhatuse liikmed. EMÜ eelmine üldkoosolek toimus 11. mail 2001 Raplas, kus valiti kaheks aastaks esinaiseks tagasi Tiit Soans ning revidendiks sai Eha Kotov. 2000.a tehtud töö eest omistati Aastanaise tiitel Viljandimaa esinaisele Mare Laandele. 2000.a EMÜ tegevus hinnati heaks.

Juuni algul osales Mare Laande sotsiaalmajanduse konverentsil Rootsis. 9. juunil võtsid mitmed EMÜ liikmed osa konverentsist "Naine tööturul" Põlvas. 14.–15. juulil toimusid Toilas

EMÜ viiendad Perepäevad. Kahe meeldiva ning õpetliku päeva õnnestumiseks olid suure töö teinud Ida-Viru maanaised eesotsas Ester Gabrieli ja Maie Paasiga. Juuli lõpul toimusid Eesti Talupäevad Jänedal, mis algasid seekord taas elustatud traditsiooniga – piduliku rongkäiguga, kus osales ka EMÜ. Augusti lõpus toimus Rootsis Põhjamaade Talunike Nõukogu istung, kus Eesti, Läti ja Leedu osalesid külalistena. Üheks teemaks oli naiste sotsiaalne ja majanduslik kindlustatus põllumajanduses. Tekkis mõte alustada Baltimaade talunike koostöö-nõukoguga. Koostööteemaline oli ka järgmine kokkusaamine Lätis 11.–12. oktoobril. Mõlemal korral esindas EMÜd Mare Laande. 11.–12. septembril toimus Rootsi projektide korralduskomitee koosolek, kus lisaks liidrite ja ärikoolitusele otsustati toetada ka EMÜ projekti "Maanaiste toetuseks". Meiepoolse projekti juhina jätkas Renate Pöder. 15. oktoobril tähistasid paljud naisteühendused rahvusvahelist Maanaiste päeva. 20.–23. oktoobrini viis Poola maanaiste organisatsioon läbi Läänemere-äärsete riikide maanaistele ettevõtlusalase konverentsi Gdanskis. EMÜ esindusse kuulusid Ester Gabriel, Mare Laande, Ludmilla Näälk ja Tiit Soans.

EMÜ töö korraldamiseks toimus 2001.a 4 juhatuse koosolekut, lisaks 3 koolitust juhatusele, 2 neist koos ETKLi juhatuse liikmetega. Kõigil EMÜ liikmetel oli võimalus osaleda õppepäevadel, mis viidi läbi meie koolitajate poolt projekti "Maanaiste toetuseks" raames ja mida juhtis edukalt Renate Pöder. Novembrist 2001 alustas põllumajandusministeeriumi eestvedamisel tööd ümarlaud,

kuhu kuuluvad EMÜ, Kodukant ja maanoorte organisatsioon.

Aasta jooksul ilmus Tiia Soasepa toimetamisel 4 numbrit infolehte "Kaja", mille sisukamaks muutmisele aitasid paljud EMÜ liikmed oma huvitavate, teavet edastavate ja harivate kirjutistega kaasa.

Kõigil oli võimalus oma tegemisi tutvustada aja- kirja "Maakodu" lehekülgedel, mida küll kahjuks vähe kasutati.

Probleemiks kipub kujunema osavõtt suuremate üritustest. Ilmselt on üheks põhjuseks sõidukulude pidev kasv, aga tihti ka passiivsus. Liikmemaksude laekumine 2001.a ei parane- nud. Osa maakondi maksab väga hästi, mõned osaliselt, aga mitmed ei maksa üldse. Sellest tulenevalt ei saa kompenseerida juhataste liikmetele sõidukulusid ja ka muude kulude katmisega on raskusi. Tõsisemalt tuleks tegeleda infolehe "Kaja" jaoks rahade kogumisega. Praegused toetused ei kata isegi postikulusid.

Külalisesinejateks

olid aastakoosolekul I. Cannon ja A. Siilbaum. I. Cannon õhutas naisi oma õiguste eest seisma, olema aktiivsemad kohaliku elu korraldamises, muutma igapäevast mõttemalle, olema julgemad kandideerimisel kohalikesse omavalitsustesse. Dr A. Siilbaum andis ülevaate inimese organismist ja selle toimimisest. Ta rõhutas õigete toitumisharjumuste kujundamise vajadust just lastel, sest need kujunevad välja juba 14. eluaastaks ja harjumusi muuta on raske. Olu- liseks pidas ta ka toidu kohalikkust päritolul.

EMÜ ja ETKLi kokkulepe sündis Toilas ühisseminaril

Ühisseminaril Toilas. R. Pöderi foto

EMÜ ja ETKLi kokkulepe 2002 sündis Toilas ühisseminaril

1. **Alustada ühise tegevusega kõigis maakondades:**
  - korraldades ühisüritusi, näiteks vastlapäeva, suviseid perepäevi, lõikuspidu jne
  - korraldades õppepäevi meeste ja naiste võrdõiguslikkusest vahetades vastastikku koolitajaid ja kogemusi
2. **Kaasata kohaliku maanaiste ühenduse esindajaid maakondade taluliitude juhatustesse (volikogudesse):**
  - kutsudes EMÜ esindaja(d) taluliidu juhatuste koosolekutele
  - valides EMÜ esindajaid maakondliku taluliidu juhtorganitesse
  - ETKLi otsuste tegemisel eelnevalt läbi rääkida EMÜ esindajaga
  - Kohalike taluliitude ühistevõrgu rahadest eraldada raha ka maanaiste ühenduse ühistevõrguks
3. **Alustada ühise tegevusega positiivse maine kujundamiseks:**
  - toetades üksteist nii moraalselt kui materiaalselt
  - suunates tarbijat teadlikult eelistama Eesti talutoodangut
  - väärtustades suuri taluperesid (4 ja enam last)
  - rääkides üksteisest ja elust maal alati positiivselt

Kokkulepe peaks kasuks tulema mõlema organisatsiooni tugevdamisele ja üksteisemõistmisele.

KAJA küsitlus

Mida maanaised veel võiksid üheskoos teha?

Heljo Viilip Lääne-Virumaalt

Üksteisel külas käia, kohtuda huvitavate inimestega ja vaadata nutikalt kujundatud maakodusid, sh peaks olema ka etnograafiatalu. Võiksime teha käsitöölaseid meisterdamispäevi.

Ester Gabriel Ida-Virumaalt

Külastada talusid, mida juhivad meie naised.

Aime Kallandi Järvamaalt

Ühise õppepäeva külade ja seltside ning perekondade ajaloo uurijatele. Võiksime korraldada kohtumise ajakirjanike, reklaamitöötajate, TV saadete toimetajatega, et arutleda saadete eetilisi-kõlbelsi probleeme (eriti lastekasvatuse seisukohalt).

Evi Silluste Harjumaalt

Midagi lõbusat, kasvõi moedemonstratsiooni "kaltsukate" asjadest.

Evi Silluste

Karina Kaarepere Jõgevamaalt

Talvise perepäeva koos spordi, isetegevuse ja tantsuga.

Kaire ja Ruth Soosaar, Rita Suve, Naima Kullamaa Järva- ja Tartumaalt

Koolituspäevi psühholoogia, toimetuleku, ettevõtluse, seadusandluse teemadel, kõike seda ka eesmärgiga oma muredega üksi jäänud maanaisi kodust välja saada, neid ärgitada oma elu huvitavamaks ja paremaks muutma.

Hilda Rütter Harjumaalt

Võiksime õppida ise valmistama loodus-sõbralikke tooteid iluraviks, kasvõi näiteks seepi ravimtaimede ja meega. Kosmeetikapoodides on kõik nii hirmkallis, aga maanaine tahab ju ka hea välja näha ja end mõnusalt tunda.

Hilda Rütter

Aili Kirst Saaremaalt

Kokku kutsuda need inimesed, kelle taludes keeleõppega tegeletakse. Saaks kuulda, mida keegi teeb ja millised on tulemused.

Kogemuste vahetamine kuluks marjaks ära, sest see asi on ju veel uus.

Aili Kirst

Küsitles Tiia Soasepp

Rootsi Farmerite Föderatsioon

Eesti-Rootsi ühisprojektist

Eesti-Rootsi maanaiste projekti "Maanaiste toetuseks" tegevused on selleks korraks läbi. On toimunud palju koolituspäevi üle kogu Eesti ja 435 naist on aktiivselt neist osa võtnud.

Jaauanuaris ja veebruaris olid koolitusseminarid Toilas ja Haapsalus EMÜ juhatusel. Seekord võis iga juhatusel liige kaasa võtta veel ühe aktiivse oma maakonna naise, nii saigi koolitust 47 naist (juhatusel liikmeid on 15). Seminaride teemad olid: meeste ja naiste võrdõiguslikkus ja nendevaheline koostöö, koostöö erinevate organisatsioonide vahel, sotsiaalsed probleemid, narkomaania ja aids, tööturg ja tööhõive, ettevõtluse alustamine, kodanikukoolitus, Euroopa Liit jne.

Valiti 5 koolitajat: Tiia Soans, Mare Laande, Tiia Soasepp, Kersti Sirel ja Ester Gabriel. Iga koolitaja tegeles kolme maakonnaga ja valis teemad eespool nimetatutest. Kokku toimus 15 seminari, igas maakonnas 1.

Kõik koolitajad olid sel aastal väga head ja enda poolt valitud teemal kompetentsed. Eriti tahaks kiita Mare Laandet, kes oskas ühe seminari jaoks ettenähtud rahalise toetusega teha Viljandi maakonnas koguni 3 seminari.

Palju kasutati külalisloetoreid: riigikogust Tõnu Kõiv, Koit Pikaro ja Laine Tarvis. ETKLi peadirektor Kaul Nurm leidis aega käia Jõgeva ja Viljandi maanaistele kõnelemas, Mare Haab rääkis ELi tavadeist ja traditsioonidest, kultuuriökoloog Lembitu Tarang rääkis pärandkultuurist.

Maanaiste seminaridel oli palju huvitavat. Räägiti, kuidas kõnet pidada, kuidas senti venitada ehk majapidamises kokku hoida, kuidas oma kodu kaitsta. Räägiti veel EList, tööst riigikogus, loodushoiust, käitumisest ja etiketist, tervisest ja tervislikust toitumisest, uuest pensioniseadusest ja teistestki maanaisi puudutavatest seadustest ja veel paljust muustki.

Saare naised seminaril. R. Pöderi foto

Kas pole huvitavad teemad? Ja naised võtavad aktiivselt sõna, vaidlevad ja arutavad, ei virise, ei kurda. Südan valutavad küll, näiteks taluperenaise staatuse üle talus. Sageli arutleti taluliitude ja maanaiste koostöö üle. Mõneski maakonnas on see väga hea, mõnes ei taheta naiste tegemisi kuidagi toetada.

Hea, et Rootsi LRF meid endiselt aitab.

Renate Pöder

Projekti "Maanaiste toetuseks" juht

Hispaanias ettevõtlusmessil

Meie delegatsiooni kuulus kaheksa naisettevõtjat ja projekti partneritena Taimi Saarma ja Maris Tuisk Jõelähtme vallavalitsusest. Mess toimus Estepa linnas Kreeka, Itaalia, Rootsi, Prantsusmaa ja Eesti osavõtul. Kõik olid koostanud oma riiki tutvustava ekspositsiooni, arusaadavalt oli see kõige suurem Hispaania nais- ja pereettevõtjatel.

Meie ekspositsioon tutvustas oma vabariiki, Harjumaad, Jõelähtme valda ja maaelu üldse, meil olid ilmekad videod, trükised, käsitööd. Pakkusime külalistajatele musta leiba, taluvõid, kilu (tundus paljudele eksotikana), Kalevi komme ja Liviko jooki. Messil käidi koos peredega, laste jaoks oli rajatud koguni mängunurk. Hispaania vanaõna ütles: "Isegi mu kodumaa suits särab heledamalt kui teiste maade lõkkes." Seda oli tunda igal sammul. Väga tore oli messi käigus korraldatud Andaluusia päev, kus pakuti ka rahvustoite. Tähelepanuväärne oli, et Estepa linna- pea leidis aega iga päev messil osaleda ja seminaridel aktiivselt sõna võtta. Seminaridel kuulsime Hispaania naiste, eriti maanaiste tegevusest. Tänu naiste, eriti noorte naiste aktiivsusele on suudetud palju sotsiaalseid probleeme suhteliselt kiiresti lahendada.

Uudistada oli messil palju, aga kahjuks ei tekkinud eriti otsekontakte. Kuigi hispaanlased olid alidid suhtlema, tundus, et olime nende jaoks liialt võõra kultuuriga, ka inglise keelt räägiti vähe ja me tundisime puudust tõlgist, kes vallanuks kohalikku keelt. Siiski saime me palju kogemusi. Delegatsiooni liikmed on ka edaspidi valmis üksteist aitama ja toetama. Saime aru, et peame kodus terasema pilguga ringi vaatama, ka meie hulgas on palju uskumatult huvitavaid inimesi, kelle teadmiste ja kogemustega tuleks tutvust teha.

Messil toimunud seminaride lõppedes jõuti otsusele: ELi institutsioonide juurde tuleb luua oma organisatsioon maanaistele.

Mare Laande

Ettepanekuid aastakoosolekult

Jätkata koostööd ETKLiga ja LRFiga, teha koostööd teiste organisatsioonidega, teha rohkem kihutustööd naiste valimiseks omavalitsustesse, korraldada koolitust MTÜde raamatu- pidamise ja asjaajamise ning projektide koostamise teemal, selgitada välja maapere- sõbralikum vald, kaasata rohkem maanaisi EMÜsse.

Aastanaine 2001 on Ester Gabriel

Ida-Virumaa Maanaiste Ühendusest.

Nii otsustas EMÜ juhatus. Ester on kuulunud meie ühendusse algusest peale. Ida-Virumaa MÜ on Esteri eestvedamisel täis- tegetsemistahet. Selles, et neil hästi läheb, on "süüdi" ka Ester. Ta on hea eestvedaja, tur- gutaja, toetaja. Alguses olid Ida-Virumaa MÜ kõige agaramad liikmed just talupere- naised, nüüd on lisandunud ka palju teisi maanaisi. Esteri talu on korras ja kaunis, tera- ja köögiviljakasvatuse edeneb. Kõikidel EMÜ koosolekutel ja teistel üritustel on Ester särav ja sõnakas. Gdanskis esindas ta Eesti maanaiste ettevõtlust suurepäraselt. Ka EMÜ asjad on korras, liikmemaksud maks- tud, koolitusseminarid huvitavad ja mitme- kesised, rahastamisprojektid edukad.

2001. a Perepäevad Toilas olid hästi tehtud. Ester ütles: "Soovin, et maanaised ei tule meie organisatsiooni mõttega, et mis ma sellest saan, vaid mida ma ise anda oskan ja suudan. Oma ühenduses leiame me juurdepäasu huvitavatele inimestele ja maa- inimesele vajalikule informatsioonile.

Tuleb lasta end kordki kodust välja meeli- tada, siis tahad teinekord jälle minna."

Jätkuvat tarmukust edaspidiseks!

KAJA

Tiia Soans ja Mare Laande annavad uuele Aastanaisele tänukirja ja hõbesõle.

R. Länkuri foto

Kirjad maakondadest

PÖLVAMAA

Ka Põlvamaa maanaised on saanud osa võtta kõikidest EMÜ suuremate üritustest, nautinud Rootsi taluperenaise Ruth Gustavsoni seltskonda ning saanud tunda esinaine Tiit Soansi arukat ja emalikku hoolitsust. Koolitajad Mare laande, Reet Länkur ja Kersti Sirel on Põlvamaal edasi andnud oma sõnumid. "Kaja" on jõudnud meie kodudesse ja meil tekkis soov pisut ka oma tegudest pajatada.

Teeme koostööd Põlva Naisliiduga ja Põlva Taluliidu toel oleme korraldanud nii mõndagi. Meie esindajate kaudu jõuavad EMÜ tegemised iga maanaiseni, kes vähegi teavet vajab ja huvi tunneb. Põlva maanais on üksmeelselt esindama valitud Ulvi Ajalik ja esindusse valiti veel Aino Suurmann ja Ivi Vaarask.

Natuke nüüd ühest seminarist, mida läbis kindel mõte – maanaine, armasta iseennast! Mesikamäe talu õuele sõitis palju autosid, maanaised roolis. Mesikamäe turismitalu ongi saanud sagedaseks kokkusaamise kohaks. Koos Kersti Sireliga sukeldusime värvide maailma. Oi kui palju saame öelda üksteisele värvide abil! Erinevad, õigesti valitud värvid aitavad meid esile tõsta ja abistavad suhtlemisel. Igaüks meist sai valida endale sobiva värvitüübi ja toonid. Kuid peale välise ilu on vaja ka oma sisemaailm korraldada. Naine peab endaga palju tööd tegema, et õppida armastama iseennast, alles seejärel saab armastada meest ja lapsi. Oma tunnetemailmas peab jõudma niikaugele, et süda suudaks kiirata valgust. Alles siis on lähedastel minuga hea olla. Kersti soovitas meil unustada hukkamõist, lõpetada süüdistamine. Tuleb õppida vastutama ja kui pole kohustusi, ei toimu meis ka arengut. Armasta iseennast, siis hakkavad ka teised sind armastama!

Ivi Vaarask

JÄRVAMAA

JMÜ Aravete piirkonna naised on korraldanud projekti "Teadlik ja ettevõtlik maanaine" raames juba neli üritust.

Esimene üritus oli teemal "Maanaise roll tänapäeva ühiskonnas ja kolmanda sektori tähtsus". Esinesid JMÜ esinaine Reet Länkur, Koeru Teabekeskuse juhataja ja selle projekti koostaja Helvi Kerem, Ambla vallavolikogu esinaine Ülle Ojamäe ja Lehtse talupidajast vallavanem Piret Pihel. Leili Maasi maksuametist õpetas tuludeklaratsiooni täitma.

Teisel korral oli teemaks "Terved eluviisid. Kool ja kodu. Peretraditsioonid". Esinesid Malle Hermanson noorsoopolitsei, juba eelmisel üritusel väga meeldiva ettekandega esinenud Ülle Ojamäe, lastearst Viiru Paljak ja rahvakalendri kommete tundja Reet Kaljula. Päev oli nii sütuhe, et Piia Tiigemäe ja Vilje Ratti soov ka aruteluks aega saada ei täitunud.

Kolmandal kohtumisel õppisime CV ja muude dokumentide koostamist, protokollimist, külaliste vastuvõtmist ja kuidas ise vastuvõttudele käituda. Samaks ajaks oli planeeritud Järva l'aja proovilappide kudumine, aga see meie kandi käsitöömeistrid ei huvitanud. Kahju! Tänu täheks võimaluse eest ruume oma õppusteks kasutada tegime Aravete kultuurimaja pargis hiljem heakorraldud. Seegi läks korda! Tänu väärivad kõik, kelle abiga sai kodukoht kaunimaks, eriti Silja Vaguila, Piia Tiigemäe, Vilje Ratt, Elvi Kukk ning nõu ja jõuga kaasa löönud Väino Puolokainen, Mihkel Pehk, Elmar Elmre ja Indrek Lepasepp.

Kõik need üritused on tõestanud, et naised tulevad kodust oma tähtsate tööde juurest välja küll, teabepäevadel kuuldu arendab naiste teadlikkust ja ellusuhtumist. Naised on jõudnud arusaamisele, et koostööd tehes saab aidata kaasa küla ja valla arengule.

Marta Kondas

Sama projekti "Teadlik ja ettevõtlik maanaine" raames õpivad ka teised Järvamaa MÜ piirkondade naised. Ida-Järvamaal oli üks õppepäevadest Järva-Jaani pastoraadihoones teemal "Töötü ürgused". Ettekandega esinesid Margit Lugna Järvamaa Tööhõiveametist, Järva-Jaani vallavanem Olev Peetris ja sotsiaaltöötajad Anu-Urve Lomp ning Maire Bluum. Maie Pilt Ramma külast, kes jäi teenistusest väikekooli sulgemise tõttu, rääkis oma kogemustest, kuidas töötust ettevõtjaks saab. Helvi Kerem andis soovitusi enese esitlemiseks uue töökoha otsimisel ja esinemiseks töövõistlustel.

Vello Kallandi andis näpunäiteid küla ajaloo uurimise kohta. Tutvuti väljapanevaga Metsla küla ajaloo.

Taas otsiti ja leiti koostöövõimalusi omavalitsuste, tööhõiveameti ja maanaste vahel. Pika tööpäeva lõpul tõstis kõigi tuju Järva-Jaani Päevakeskuse näitering J. Tuuliku humoreskiga "Võimendus".

Aime Kallandi

HIUMAA

Hiumaa naised käisid Pirgu mõisas.

Pirgu mõis ehitati 13. sajandil väljasõitudeks, alaliselt mõisas ei elatud. Ajaloo hammasrataste vahelt – lagunemised, taastamised, müümisel, ostmised, omanike vahetused – on Pirgu mõisa omale saanud Ruth-Kaja Pekk.

Suust-suhu info kaudu kuulsime sealsetest psühholoogiaõppustest, mõte tegi peas pesa ja nüüdseks on Pühalepa Naistekojas naised saanudki õpetust otse mõisaomanikult ja lausa Tallinna Pedagoogikaülikooli täienduskoolituse tasandil. Sisu: koostöö, suhted ja suhtlemine, konfliktipsühholoogia, stressiga toimetulek ja pinge kõrvaldamine, stressi käsitlemine ülemaailmsete uuringute põhjal. Oli tõesti huvitav.

Pirgu mõisas peetakse ka pulmi ja sünnipäevi. Kuni meie külaskäiguni polnud mõisas veel keegi tähistanud 40. sünnipäeva. Nüüdseks on see puudus kõrvaldatud. Huvitav üritus on seal abielutöötuse uuendamine. Miks ei võiks seal ka abielu pidulikult lõpetada?

Ega siis mõisareis koosnenud ainult õppimisest. Õhtusöögile 13. sajandi võlvelkeldrisse kutsus meid lõõtspillimuusika. Seal ootas meid vanahärra (mitte 13. sajandist) lõõtsaga ja rikkalikult kaetud laud. Nautisime ka saunamõnuseid, tantsisime ja laulsime.

Igal mõisal on oma kummitus. Mõisaomaniku sõnul olevat nende Konstans juba üsna väsinud ja ainult temale enam loota ei saa. Sel ööl oligi tegutsemas veel kaks kummitust ja oma ülesande nad täitsid.

Olen kuulnud, et reisi kordaminek sõltub bussijuhist ja seltskonnast. Sellel reisiril olid küll mõlemad omal kohal.

Raili Mägi

Hiumaal on peale meie juba tuntud Pühalepa Naistekojas veel üks naisi ühendav selts. Nimelt käivad Suuremõisa ümbruse naised koos Suuremõisa lossi hubastes ruumides ja sellest ka seltsi nimi – Mõisaprouad.

Seltsi tutvustavalt reklaamlehelts üks nali: Üks hiiu naine õhkas oma mehe kirstu kõrval: "Jah, mo kallis Kusta, sa siis nüüd lehed. Ja sinu elutööks jääb kaksteist last ja üks saunakapp."

Mõisaprouade e-post on: ruth@suurem.edu.ee

Pirgu mõisa kummitused.

U. Voolma foto

VILJANDIMAA

Selle aasta esimese koolituse peateemaks Viljandimaal oli ühistegevus. Esinesid Kaul Nurm ETKList, Alli Laande Lilli Külaseltsist ja ILO koordinaator Riina Kütt. Osales ka teiste seltside esindajaid. Teisel koolitusel tegelesime ettevõtlusteemadega. Vaagisime ettevõtlust soodustavaid ja takistavaid tegureid, otsisime teid laenu saamiseks. Abiks olid Viljandi Ettevõtluskeskuse konsulent ja laenuvõtjate tegevustaja Hansapangast. See koolitus oli ettevalmistuseks Viljandimaale jõudnud ILO rahvusvahelisele projektile "Rohkem ja paremaid töökohti naistele". Nüüdseks osaleb projektis 26 naist ja ka üks mees Viljandimaalt. Loodan, et naised saavad eelkõige julgust. Meie jõud tuleb tahtmisest luua ja areneda, motivatsioon aga määrab eesmärgile jõudmise kiiruse. Meie eesmärgid peavad olema vähemalt kolmandiku võrra reaalsusest ees. Paigalseis on tagasimineku.

Mare Laande

Kirjad maakondadest

HARJUMAA

Harju MÜ naised said palju ringi sõita. Uuriti alternatiivtegevusalasid põllumajanduses: küüliku-, kitse-, lambakasvatust ja mesilaste pidamist. Meeleolukas oli volbripäev. Sõitsime Loksa valda Kotka külla Liivakalda tallu, kus meie ühenduse liige lie Liivandi on teinud suuri ettevalmistusi taluturismiks. Oma suure bussitäre rahvaga andsime liie võimaluse külastuste vastuvõtmist harjutada. See kukkus tal hästi välja. Ta tegi meile suurepärase ringkäigu kaunis Kotka külas Lahemaal, tutvustas küla pärandkultuuri, nüüdset ettevõtlust ja kaunist maastikku. Osa ringkäigust oli tõeline šokiturism, sest keset Lahemaad, keset kaunist küla Valgejõe ääres oli sel aastal väga hooletult ja lagastades langetatud ja välja veetud enamus kaunist männimetsa. Külavanem lie koos külarahvaga on vapus-tatud, nüüd plaanivad nad oma küla metsa mälestuseks koguni mälestuskivi püstitada.

Volbripäeva kommetega oli lie hästi kursis. Lõke põles, pidime lõkke ääres kõvasti lärmi tegema, et pahasid vaime peletada. Aidatrepil tervitas meid suur nõid-nukk Liiva-Liisu, kes hiljem pidi omale ka meessoost paarilise saama. Meie panime perenaise peenrassse herned ja oad maha, sest volbripäeval külvatuna need ei ussita ealeski. Pakuti nõiasuppi ja nõiajooki.

Väikese nõialuua külge köidetuna said kõik Liivakalda Puhketalu tervendava nõiajoogi retsepti kaasa. Selles oli piisavalt Kotka küla allikavett, peotäis Liivakalda talu puhast liiva, kirsse ja mampleid, parajal hulgal Jännu-Maali karvu, kamaluga kuivanud tammelehti, 7 varesesulge, 13 vihmaussi, sortsuke lõkkesuitsu, 3 sisaliku sabajuppi, tassike Valgejõe vett jõujaama tammi alt, üks forelliskelett Kotka kalakasvatusest, 1 kuivanud sirmik sauna tagant. Kõik oli maitsestatud naeruga.

Tiia Soasepp

Harju maanaised Jägala joal.

R. Põderi foto

Kahekordne suvila.

T. Soasepa foto

PÄRNUMAA

Pärnumaa Tahkuranna Naisselts on olnud viimasel ajal toimekas. Sügis- ja talvekuudel on seltsi ruumides alati keegi ametis kangastelgedel, kord kuus aga saavad kõik kokku, et õnnitleda sünnipäevalapsi ja kuulata seltsi uudiseid, lisaks toimub veel palju põnevat. Meeldiv kohustus oli meil vastu võtta Luige puhketalus kõiki Pärnumaal tegutsevaid naisseid ja -liite. Igale kevadel on meie seltsi naised käinud Võiste Suveaeda koristamas.

Seekord kutsusime ka külaelanikke appi, tuli kolm inimest, abi seegi. Kuna lõkkeplats sai prahti täis, tegime maituld ja nõidade peo. Nõidu lendas ja sõitis kohale terve Suveaia platsitais.

Osa naisi käisid Are Naisseltsi eestvedamisel Riias iluaiaanduse näitusel, seal toodi kaasa istikuid ja seemneid.

Veel käisime Viljandi Naisliidul külas nende aastapäeva puhul ja Kuremäe kloostris ekskursioonil.

19. mail korraldasime kevadlaada, see on olnud meie korraldada juba üheksandat korda, traditsiooniliselt küpsetame seal ka pannkooke. Veel suurem üritus, mille me oma korraldada võtsime, on jaaniõhtu. Kuigi on tekkinud juba vastakaid arvamusi, loodame hakkama saada. Kohaliku Omaalgatuse Programmist on meil projekt VIA Võiste. Koos Tahkuranna Aktiivsete Noortega aitame soetada oma kandi rahvale koopiamasinat ja helitehnikat.

Meie naistel on selline tuhin peal, et suvepuhkust pidada ei tahagi. Läheme Aresse Pärnumaa naisseitside kokkutulekule, võtame vastu Viljandi Naisliitu, esine-me Väandra tantsupeol, sõidame Saksamaale – kõike teeme üksteist toetades.

Veera Virak

LÄÄNE-VIRUMAA

Mõned mõtted, mis koolitusseminaridelt "Maanaiste toetuseks" Lääne-Virumaal meelde jäid.

Peaksime meenutama ikka ja jälle oma organisatsiooni kaugemaid eesmärke, suurendama liikmete arvu ja kasvatama üksikisiku positsiooni organisatsioonis. Ühenduse sisemine töö peab olema ühtne ja nii usalduslik, et võib arutada ka oma eluprobleeme ja üheskoos neile lahendust otsida. Aga on asju, mis peavad jääma omavahel. Elevust tekitas test "Joonista oma energiakaart", mis mõne küsimuse juures naised rõõmsalt kihistama pani. Kaart andis ju hinnangu oma intellektuaalse, füüsilise ja seksuaalse energia kohta. (E.Gabrieli sõnavõtust). Ester tutvustas ka Shelly raamatut "Korrektsete kommete A ja O", mille-ga tasuks tutvuda.

Renate Põder ETKList andis head nõu, kuidas oma ühendusele raha teenida. Üks võimalus – korraldada igal üritusel loterii. Ta kinkis meile ka korjanduskarbi, kuhu iga liige oma võimaluste järgi raha loovutab oma organisatsiooni arendamiseks. Renate rääkis lähemalt ka talupraktikantide saatmisest välismaale. Kui veel aasta tagasi oli välismaale tööle soovijaid rohkem kui saata võimalik, siis nüüd on minekutung hääbunud. Muidugi on ka neid, keda ikka tagasi oodatakse.

Rohkesti on on olnud juttu ELi teemadel. Euroasjad mitmest küljest lahutult muudavad need arusaadavamateks. Väga meeldis, kuidas Riigikantselei ELi Infobüroo juhataja asetäitja Mare Haab vastas lihtsalt ja arusaadavalt maanaiste valuliste küsimustele. Tal oli ka konkreetne seisukoht meie üliagarate ametnike suhtes, kes maaelule küllalt paha teinud. Ta soovitas ametnike totrale nõudmistepuhul kasvõi otse tema poole pöörduda: *euroinfo telefonil 0800 3330*.

Meeldis Milvi Lille emotsionaalne ja särav loeng, kes apteekrina rääkis väga olulistest asjadest: kuidas hoida oma südant, eriti siis, kui ta on andnud juba hoiatavaid märguandeid, e-hepatiidi ja aidi hikutavast toimest ja kuidas nakkust vältida. Kuna meie lapsed alustavad seksuaalelu palju varem, kui me arvata oskame, peaksid emad-isad koos leiva-saiaga ka kondoomipaki ostukorvi poetama ja selle vajaliku pakikese pojale tasku pistma, kui ta õhtul välja läheb. Oma loengule pani ta ilusa punkti: inimese ellusuhtumine ja elamise viis peegelduvad tema tervises, aita teisi ja sinu organismis tekib antistressi seisund, ausus ja õiglustunne aitavad hoida tervist.

Tõsiselt mõtlema pani meid Lääne-Viru Naisseltside abiesinase Heljo Viilipi ettekanded naiste osast perekonnas ja ühiskonnas ning vanavanemate tähtsusest laste kasvatamisel. Me saaksime ka ise olukorda palju paremaks muuta, kodus eelkõige, aga ka aktiivse osalemisega ühiskonnas.

Arvan, et selleks, et olla lastele hea ema ja mehele naeratav naine on hädavajalik koguda aegajalt uut energiat ja positiivseid emotsioone ning saada tegutsemiseks uut hoogu just sellistelt kokkusaamistelt. Pealegi on hea näha, et on teisigi selliseid, kes kulutavad oma energiat ja aega maaelu elamisväärsemaks muutmiseks, küsimata, mis ma selle eest saan.

Helve Ploom

Kirjad maakondadest

TARTUMAA

Tartumaa maanaised reisisid Soome.

Meid võeti vastu Kesk-Soomes Viitasaaris. Reis oli seoses külaliskomisega. Meid majutati Saarijärvi Metsandus-koolituskeskuses. Tegime seal vägeva leivatordi "Eesti talu", mida käis vaatamas ja pildistamas ka kohalik ajakirjandus. Järgmisel päeval oli Viitasaari külapoes käsitöölaad ja me müüsimise enamuse oma tordist maha – 20 eurot/kg! Külastasime mitmeid koolituskeskusi, mis on mõeldud nii noortele kui vanadele. Osalesime seminaril, kus tutvustati ELi koolitusprojekte. Enne kojuõitu olime külas saami nõial, tegime läbi mitmeid rituaale. Vestlusringides tõdesime taas, et meil on nii palju ühiseid probleeme, mida võiksime koos lahendada.

Ülle Talv

RAPLAMAA

Raplamaa koolitusseminarilt.

Koolitaja Tiit Soans oli valinud meie jaoks hea teema: "Enesekontroll ja pingete juhtimine". Inimene saab oma mõtteid ja meeleolusid juhtida ja kontrollida. Rohkem tuleb üles leida häid emotsioone ja rõõmustada kogu kehaga. Rõõmu võib tunda näiliselt väikestest asjadest nagu hea sõna, naeratus, hea raamat. Enamasti inimene teab, mis temas pingeid tekitab, seepärast on neid võimalik mingil määral vältida. Tiit oli kaasas teemakohaseid materjale igale kohalolijale. Päeva teise poole sisustas teadjanaine Malle, Raplamaa naistele tuntud heade nõuannetega maakonnalehe terviseleheküljelt. Tema soovitusel peaja seljavalu, reuma ja kõrge vererõhu raviks olid lihtsad ja asjalikud. Teadjanaisel on olemas ka astroloogia põhinev arvutiprogramm igasuguste probleemide lahendamiseks. Ka tema soovitas tervisehädade vastu ravimtaimi, neid oli meil võimalik kaasa osta Uuskaubi talu perenaiselt.

Jaana Aedla

PINK PIKEMAKS

Peale uue valitsuse võimule tulekut pandi meedias tähele, et 14 ministri hulgas on 5 naist. See on teretulnud nähtus, aga paraku ei tähenda see, et naised on poliitikamaastikul saavutanud võrdse staatuse. Pigem on nendel ministrikohtadel inimesed sellepärast, et "pink on lühike". Seda arvamust on kuulda olnud nii koalitsiooni siseselt kui ka väliselt. Miks see nii on?

Sooline võrdsuslikkus kui demokraatlik kontseptsioon pole veel jõudnud Eestis juurduda. Seda tõendab kasvõi soolise võrdsuslikkuse seaduse eelnõu käekäik.

Esimene eelnõu jälgis Põhjamaade seadusi ja sisaldas järelevalvet teostavat institutsiooni, ombudsmani. Peale seda hakkasid poliitilised jõud tegutsema ning kärpised eelnõu variandini, milles puudusid juriidiliselt siduvad rakendussätted. Valitsus võttis selle nõrga eelnõu vastu üle noatera, hääletas 6 poolt ja 5 vastu. Vastu hääletas ka justiitsminister, kelle ministriumist see eelnõu niisugusena saabus.

Ministrid saavad portfelliid erakondade kaudu. Vaatame, missugune sooline koosseis on suuremate erakondade juhatustes, kuna just juhatustes tehakse olulisi otsuseid. 15-liikmelises Reformierakonna juhatuses on 2 naist, Keskerakonna 15-liikmelises juhatuses 3 naist, Eestimaa Rahvaliidu 20-liikmelises juhatuses on 3 naist, Isamaaliidu 15-liikmelises juhatuses 1 naine, Rahvaerakond Mõdukate 19-liikmelises juhatuses 6 naist, Res Publica 21-liikmelises juhatuses ei ole naisi, Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööpartei 22-liikmelises juhatuses on 5 naist (andmed erakondade koduleheküljelt).

Kõikide erakondade esimehed on mehed, ja ainult kolmel erakonnal on üheks aseesimeheks naine: Keskerakonnal, Eestimaa Rahvaliidul, Rahvaerakond Mõdukatel. Arvestades, et eesti rahvastikus on rohkem naisi kui mehi ning

45–47% (!) erakondade liikmetest on naised, võib väita, et naised Eestis ei ole võrdväärselt esindatud riigi tipp-poliitikas. Naiste hulgas on rohkem kõrgkooli lõpetanud kui meeste hulgas, seega ei ole ka naiste haridus ja positsioon vastavuses. Kirjeldatud olukorra üheks tulemuseks on see, et poliitikut pole tundnud huvi küsimuste vastu, mis puudutavad naiste kaasamist ja esindatust avalikus elus ja naiste staatuse tõstmist ühiskonnas. Selle üheks tõestuseks on ülalnimetatud soolise võrdsuslikkuse seadus.

Teiseks: 2002. a eelarves on Riigikogu Naiste Ühenduse ettepanekul naiste koostöö edendamise jaoks eraldatud 200 000 krooni. Kui uus valitsus kuulutas selle toetuse suuruse naiste koostöö edendamiseks välja, olid toetuse eesmärkideks nimetatud tervislik koolitoid, kooli ja perede koostöö, laste vaba-aja sisustamine. Need eesmärgid on muidugi kiiduväärt, aga nad baseeruvad puhtalt diskrimineerivate arvamustele – nagu mehed polekski koolilaste isad või et meestel pole mingit tegemist laste heaoluga. Peale tugeva kriitika avaldamist ENUTi poolt tehti parandusi (naiste staatusega seotud aktuaalsed probleemid, naiste aitamine tööturule), aga teised kaks ettepanekut (töö ja pereelu ühitamine, kooli ja perede koostöö) on sama vajalikud teemad meeste kui naistele. Nii kaua kui eelarvet koostavad patriarhaalse meelestusega poliitikud, jääb tulemuseks sooliselt ebavõrdne ühiskond.

Möödunud aastal leidsid aset kaks uurimust, mis töid päevavalgele tõe, et naised on teisejärgulised kodanikud riigis. Sotsioloog Marion Pajumetsa intervjuu kuue suurema erakonna noorte meespoliitikutega tõi välja eesti noorpoliitikute patriarhaalsed suhtumised naiste rolli ja soolisse võrdsuslikkusesse. Sellele ei järgnenud ühtegi taunivat sõnavõttu juhtivatelt poliiti-

kutelt, kaasaarvatud riigipealt. See on ilmekaks näiteks, et sellised seisukohad on meie ühiskonnas nii tavalised, et ei panda tähelegi.

Sügisel ilmus Helve Kase koostatud "Vaikijate hääled" – raamat soolisest vägivaldast. Naiste-vastase vägivalda, prostitutsiooni, naistega kauplemise küsimused ei ole iseseisvad teemad, need teemad on otseselt seotud naiste madala staatusega ja soolise võrdsuslikkuse puudumisega. Uuring näitas, et kodune vägivald naiste suhtes on ulatuslikum, kui meestega juhtuvate vägivaldajuhtumite arv avalikes kohtades. Naine satub suurema tõenäosusega vägivalda ohvriks kui mees. Raamatust avastasime šokeerivaid asju oma ühiskonna kohta (näiteks on iga päev 252 naist füüsilise vägivalda objektiks, 33 naist kannatavad seksuaalset vägivalda, 213 vägivaldajuhtumit toimub naise kodus, peaaegu iga teine naine saab vägivalda tõttu vigastada, iga seitsmes saab raskeid või eluohtlikke vigastusi, vaid 10% nendest teavitab politseid). Ometi ei olnud selle uuringu tellija riik, sest ettevõtmine sai rahastamist juhuslikult, nimelt jäi Sotsiaalministeeriumi Ohvriabi nõukogul 2000.a lõpul eelarves raha üle ja selle asemel, et saata see summa riigi kassasse tagasi, anti see sotsioloogidele vägivalda uurimiseks Eestis. Projekti aitas ka finantseerida Soome sotsiaal- ja tervise-ministeerium. Raamat "Vaikijate hääled" trükiti Põhjamaade Ministrite Nõukogu toetusel.

Kõik toodud näited kinnitavad, et puudub poliitiline tahe naistesse võrdväärselt suhtuda.

Niikaua kui see olukord ei muutu, jääb pink lühikesteks.

Ilvi Jõe-Cannon
politoloog

Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus

Talunike nõustamisest

Peab kohe mainima, et Harjumaa põllumees on viimasel ajal üles näidanud järjest suuremat huvi enesetäiendamise vastu. Kas see on seotud toetuste ja sellega seotud kontrollimiste karmistamisest või millestki muust, ei oska öelda. Kuna oleme oma tegevuses neutraalsed, st me ei tee vahet, millise omandivormiga tootja on, siis üha rohkem pöörduvad meie poole viimasel ajal just suurtootjad. Grupinõustamine on meil alati olnud nii planeeritud, et pakkumine on pisut kõrgem, kui soovijaid on, aga osavõtjate vähesuse tõttu pole põhjust olnud õppepäevi ära jätta. Probleemaatiline oli ehk individuaalnõustamise pool, mis oli seotud konsulentide ümberatseerimisega ja

kus lahendus tuli alles aprillis. Harju taluliidus said atesteeritud Uno Tamm ja Vello Iives ning ETKList Karli Sepp.

Nüüd aga uutest asjadest. Kõigepealt käivitus aprilli lõpus Maaelu Edendamise Sihtasutuse juures kohalike piirkondlike keskuste süsteem, mis tähendab seda, et põllumajandustootja saab neist keskustest informatsiooni, nõuannet ja koolitust teda huvitavates küsimustes tasuta. Jätkuvalt töötab ka põllumajandustootjatele mõeldud interneti kodulehekülj www.pikk.ee, kust saab praegu juba küllalt huvitavat ja ajakohast informatsiooni. Käesoleval aastal juhtus nii, et konkursi korras moodustati kohalikud piirkondlikud keskused enamasti maakondlike taluliitude juurde, mis teeb taluliidu liikmete teenendamise üsna lihtsaks (muude asjaajamiste käigus saab kohapealt ka nõuannet ja informatsiooni). Kuidas toimub suurtootjatega suhtlemine, jäägu iga taluliidu otsustada. Samuti jätkub SAPARDi programm, millel tahakski natuke rohkem peatuda. Mingeid kanaleid pidi on SAPARDi programmi reklaamitud kui programmi rikastele ja sellepärast on keskmised ja väiketootjad nagu kõrvalseisjateks jäänud. Pean ütleva, et see nii ei ole, programm on mõeldud neile, kes tõesti soovivad oma ettevõtlusse investeerida ja kellel tõesti napib selleks vahendeid. Silmas peab aga pidama, et nn standardnäitajad (maksevõime, likviidsus, käiberentaablus ja üldine võlakordaja) vastaksid esitatud nõuetele. Mis üks või teine tähendab ja millised peavad olema nende näitajate arvuurused, saate teada nüüd juba kohalikust nõustamiskeskusest tasuta.

Ja veel: kusagilt on hakanud levima kuulds, et

SAPARDi toetust saab taotleda siis, kui omapoolse finantseerimise osa on kaetud pangalaenu arvelt. Tegelikult on see vaid üks võimalustest oma osa finantseerimisel, sest SAPARDi toetuse puhul ei määrata ette, millisest allikast on oma finantseerimine.

Ja veel: küllap on olnud palju probleeme toetuste taotlemisel sellega, et on avastatud maksuvõlad. Et seda vältida, siis peab juba varakult järgi uurima maksuametist oma seisud. Kuna PRIA võtab andmed vabariiklikust maksuametist, siis kohalikus maksuametis viimastel tundidel tasutud võlg ei jõua vabariiklikusse ja raha ongi läinud. Samuti on soovitus taotluste täitmisel väga hoolikalt tutvuda juhendmaterjalidega, aga mitte loota oma kogemuste ja naabrimehe nõuandele.

Informatsiooniks veel niipalju, et on käivitunud Eesti-Taani ühisprojekti raames esimene TAIME-KAITSE internetipõhine nõustamissüsteem. Tutvuda ja kasutada saab seda internetis <http://taimekaitse.eria.ee>. Valida tuleb just nii nagu kirjutatud, sest levitatud reklaamlehel toodud interneti aadress viib otsija segadusse. Kindlasti aitab see teie tegevuses kokku hoida aega ja tegelikult ka raha, sest programmi peaesmärk ongi taimekaitsevahendite kokkuhoid vajalikke tõrjetõid ennetades.

Arvan, et selleks korraks piisab. Kui kellelgi tekis veel küsimusi, siis pöörduge aga julgelt kohaliku taluliidu poole ja ma arvan, et me leiame igale probleemile lahenduse.

Vello Iives

Harju Taluliidu Nõuandekeskuse juhataja

Keeleõpe talus

Meie Saare talus Saaremaal õpetatakse vene lastele riigikeelt juba kolmandat aastat. Esimesel aastal oli meil Kirill Narvast. Ta oli tubli, harjus kiiresti maaoludega, aitas lehma ja lambaid karjamaale viia, sigadele haljassööta anda. Pere lastega seltsis kohe esimesest päevast, kuigi keeleoskus oli napp. Kui mõni lause selgeks sai, kirjutas Kirill selle oma päevikusse. Õhtuti istusime kõik koos laua taga ja tõlkisime vajalikumaid sõnu ja lauseid. Kirill oli küll püüdlik, aga eesti keel osutus talle raskeks. Vene keeles rääkis talle Eesti ajaloo, kultuuri ja kommetest. Eriti huvitas teda ajalugu.

Meie küla lähedal on asula, mis tekkis 1939. a vene sõjaväebaasi jaoks ehitatud majadest. Samas on ka endine sõjaväe lennuväli, kus harjutati lennukitelt tulistamist. Kõigest sellest jutustasin lastele. Praegu on seal meie ratsarada. Nimelt kasvatame talus eesti hobuseid, neid on 20. Kirill õppis kiiresti ratsutamise selgeks, sai hobustega sõbraks. Linnalapsed käivad meil ratsutamist õppimas ja just nendega suheldes tuli Kirillil eestikeelseid lauseid kiiresti juurde.

Kirill. A. Kirstu foto

Järgmisel suvel oli Kirill meil juba nagu oma pere liige ja meile tuli veel Tatjana Tallinnast. Tema oskas juba veidi eesti keelt. Lastel oli koos lõbus, käisime ujumas, ratsavõistlustel, suveüritustel, tegime lõkkeõhtuid ja mängisime mängu. Sügisel lahkudes tulid Tatjanal pisaradki silma.

Tänavu on meie talul ja keeleõppefirmal Caritas leping. Tulevad poisid Kohtla-Järvelt, Narvast, Jõhivist. Komisjon eesotsas Lagle Parekiga käis kohal oludega tutvumas. Caritas maksab meile 800 krooni nädalas ühe lapse kohta.

Mulle meeldib vene lastega tegeleda. Olen elanud kümmekond aastat Moskva lähisel ja tunnen selle rahva hinge ja kultuuri. Olen veendunud, et siinsetele teistest rahvustest lastele peab rääkima eesti ajaloo ja kultuuri ja ma võin öelda, et lastepoolne huvi on suur, jõua ainult küsimustele vastata.

Kirilli ja Tatjanaga peame sidet, nad lubasid meile külla tulla. Kirilli ootab üks suur kollane kõrvits, sest tema hoolitses eelmisel suvel kõrvitsapeenra eest ja jälgis huviga, kuidas 33 kõrvitsat aina paisusid.

Aili Kirst

Teated ja reklaam

Riik aitab tasuda koolilõunaid

Riigikogulase Viive Rosenbergi sõnul on valitsus ometi leidnud rahad tasuta koolilõunateks.

Kõik I – IV klassi õpilased hakkavad saada 1. septembrist toetust, esialgu 10 krooni. Raha kantakse omavalitsuste arvetele. See on esimene samm selleni, et kõik lapsed saaksid tasuta koolilõunat nagu Soomes ja Rootsis.

Meeldetuletus

Kohaliku omaalgatuse programmi maakondlike projektide esitamise järgmine tähtaeg on 1. oktoober, teisi taotlusi saab esitada aastaringiselt. Taotluse vorm ja taotlusvormid on kättesaadavad EAS Regionaalarengu Agentuuri kodulehel www.erda.ee

Tasuks uurida ka Balti-Ameerika Partnerlusprogrammi kodanikualgatuse toetusprogrammi www.bapp.ee või küsida Katrin Enno, tel 631 3791 või katrin@oef.org.ee

KURB TEADE

Liia Tähiste

Läänemaa MÜ esinaine, EMÜ asutajaliige. Eelmise "Kaja" küsitluses ütles Liia: "Peale raskeid katsumusi on mu tervis jälle korras." Ometi pidime 16. mail saatma EMÜ juhatuse liikme, Kiige talu perenaise, elurõõmsa, hakkaja, südamliku ja tubli maanaise Igaviku Teele. Raske haigus võitis. EMÜ avaldab kaastunnet omastele.

EESTI MAANAISTE ÜHENDUS

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel/fax 0 604 1783, e-post etkl@online.ee

toimetuse – Tiia Soasepp

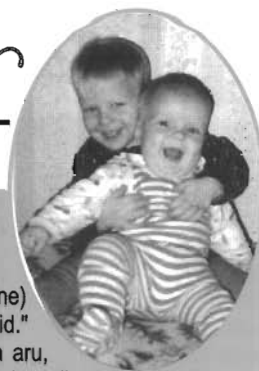
Aasa 1, SAKU 75501, Harjumaa
tel 0 604 1104
fax 0 604 2499
e-post ajalehtkaja@hotmail.ee

kujundus – Anne Kõll

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 0 604 2177

Vanaema veerud

Tegelased: vanaema, vanaisa, lapselapsed Aigar ja Ander

Ander ja vanaisa mängivad malet. Vanaisa seletab käike, Ander toriseb: "Ära nii pikalt seleta." Paneb etturid mõlemale poole kuningat ja teatab: "Need on valvurid, nüüd ei saa mu kuningat maha lasta." Häälekas televiisor köidab Anderit rohkem kui malemäng. Nüüd toriseb vanaisa: "Kas käid või ei?" "Sa oled nagu meie emme, üldse kannatust ei ole," pahandab Ander.

Aigar ja vanaisa mõnulevad pühapäeva hommikul voodis ja ajavad usalduslikult juttu maailma asjade üle. Vanaisa küsib: "Kelleks sa tahad saada, kui suureks kasvad?" "Mis kelleks? Ma ei tea isegi seda, mis auto ma endale ostan," halvustab Aigar vanaisa küsimust.

Ander on koos vanaisaga WCs, teeb pissi ära ja küsib vanaisalt: "Noh, mees, teed ka soru ära või?"

Vanaema kootud gobeläänil on mustade pükstega peremees ja punase seelikuga perenaine. Ander seletab pilti nii: "See on peremees, aga see on jõuluvana."

Ander on juba kolmene. Käivad venna- ja lasteaias. Ühe õhtul kaebab Aigar

vanaemale:

"Tead, Ander ja Martin (ka kolmene) vaatavad tissiseid." Vanaema ei saa aru, aga Ander muheleb, otsib üles vanaema postikataloogid ja sirvib naistepesu lehekülgi. Nüüd saab vanaema aru.

Aigari issi ja vanaisa tegelevad metsalangeamisega. Ka poiss on seda tööd vaatamas käinud. Ühel suvisel metsaskäigul ajab Aigar pea selga, vahib puuhiiglaste latvu ja arvab: "Need kõlged puud peab pikali saama."

Aigar ja Ander suhtuvad hellitustesse erinevalt: Aigarile meeldib, kui teda kallistab vanaema, Ander miilustab meelsamini emaga. Seetõttu on vanaema väga meelitatud, kui Ander ükskord vanaema süle poeb ja kõrva sosistab: "Mõnikord on sul nii ilus nägu, et ma armastan sind."

Talvises taevas särab kuusirp. Aigar on seni märganud vaid täiskuud ja küsib nüüd: "Miks kuu on katki lõigatud?"

Vanaema Helve

Juhatus liikmete kontaktandmed:

NIMI	AADRESS	INDEKS	TELEFON
Tiiu Soans	Oru side, Harju mk	75103	0 607 9215, 056953743
Reet Aedla	Nurmenuku 8, Rapla	79512	048 55 203, 055 48 348
Reet Länkur	Türi-Alliku, Järva mk	72201	038 57 277 053421457
Mare Laande	Tallinn, Luise 16-9	10142	tööl} 056486902, 062 61 195
Eha Kotov	Lüllemäe, Valga mk	68101	076 79 933
Tiiu Sarv	Tabivere, Jõgeva mk	49101	077 64 977
Ülle Vene	Uus 1-27, Rõuge, Võru mk	66201	078 22 233, 052 70 830
Ille Kivistu	Pühalepa, Hiiumaa	92301	046 94 584 052 68 557
Tiiu Sommer	Pärnu, Haapsalu mnt 14-2	80030	044 33 296, 050 89 266
Ludmilla Näälük	Tahula, Saaremaa	93826	045 53 330, 052 02 630
Heljo Viilip	Laada 8-58, Rakvere	44310	032 43 020
Ester Gabriel	Toila, Altküla, Ida-Viru mk	41702	033 69 615, 052 48 745
Ülle Talv	Laeva, Tartu mk	60601	073 52 238 052 81 793
Ulvi Ajalik	Jaama 69, Põlva	63308	079 92 928, 051961309